

Børneinddragelse i Familieretshuset – Børns oplevelse af børnesamtalen og kontaktpersonsordningen 2023

Hovedresultater

Hovedresultater

Hvis forældre, der ikke bor sammen, har svært ved at samarbejde om deres børn, kan de – eller børnene selv, hvis de er fyldt 10 år – henvende sig til Familieretshuset. Her kan familierne få hjælp til at indgå aftaler eller få deres sag oplyst med henblik på at få en juridisk afgørelse på deres uenigheder i familieretten. I Familieretshuset kan både børn og forældre desuden få forskellige typer af rådgivning om fx konflikthåndtering eller om børns følelser, behov og reaktioner i forbindelse med brud i familien.

For at sikre, at børnenes trivsel og behov for beskyttelse varetages gennem sagsprocessen, og for at sikre, at børn inddrages i sagsforløbet på en passende måde, blev der i 2019 etableret en særlig børneenhed i Familieretshuset. Formålet med Familieretshusets børneenhed er at yde støtte og rådgivning til børn, der er berørt af familieretlige problemstillinger. Derudover skal børneenheden afdække barnets perspektiv og sikre den direkte inddragelse af børnene i familieretlige sager.

Børn fra 6 år vil typisk blive inddraget, ved at barnet får tilbudt en kontaktperson, der kan støtte barnet i sagsprocessen, og gennem en børnesamtale, hvor en børnerådgiver taler med barnet, uden at forældrene er til stede (se boks 1).

Familieretshusets børneenhed har to overordnede tilbud om direkte inddragelse af børn:

1. **Kontaktpersonsordningen:** Når der oprettes en sag om forældremyndighed, bopæl eller samvær i Familieretshuset, tilbydes alle børn via deres forældre en kontaktperson, der kan støtte og rådgive barnet efter behov, medmindre det ikke er relevant for barnet, fx fordi barnet er meget lille. Det kan både være støtte til processen i det familieretlige system (fx som forberedelse forud for en børnesamtale) og almen rådgivning om at være barn i en familie med konflikter. Samtalerne mellem barnet og kontaktpersonen er fortrolige, og der skrives ikke notat. Ordningen er frivillig.
2. **Børnesamtale:** For at inddrage barnets perspektiv i behandlingen af sagen kan Familieretshuset beslutte, at der afholdes en børnesamtale med barnet. Det er som udgangspunkt barnets kontaktperson, der afholder børnesamtalen. Børnesamtalen finder typisk sted efter første møde med forældrene. Der skrives notat af børnesamtalen, som indgår i sagen. Barnet har medindflydelse på, hvad der skal videregives fra samtalen.

Ud over den direkte børneinddragelse afdækkes børnenes perspektiv indirekte gennem samtaler med forældrene og gennem indhentning af oplysninger, fx hos barnets daginstitution, skole eller læge. Den indirekte børneinddragelse gennemføres af Familieretshusets forældreenhed, der afholder møder med forældrene og har forskellige rådgivningstilbud til disse.

Denne rapport sætter fokus på børns oplevelse af børnesamtalen og kontaktpersonsordningen på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse blandt 6-17-årige børn, der har været til en børnesamtale i Familieretshuset i april-november 2022 og i februar-juni 2023.

Rapporten undersøger således, om børn støttes og inddrages i familieretlige sager gennem børns oplevelse af:

- at komme til børnesamtale i Familieretshuset
- at modtage støtte fra Familieretshusets kontaktpersonsordning.

Der, hvor det er relevant, beskriver rapporten, om der fra 2022 til 2023 er sket ændringer i børns opfattelse af Familieretshusets børneinddragelse. Hvis dette ikke er tilfældet, rapporteres udelukkende resultaterne fra 2023.

Fakta om undersøgelsen

Rapporten bygger på en spørgeskemaundersøgelse foretaget blandt 6-17-årige børn, der i april-november 2022 samt februar-juni 2023 var til børnesamtale i Familieretshusets børneenhed.

I 2022 deltog 668 børn ud af 1.131 mulige i undersøgelsen. I 2023 var der 642 besvarelser ud af 1.028 mulige. 28 % af deltagerne i 2023 er 6-8 år, 43 % er 9-12 år, mens 28 % er 13-17 år.

Spørgeskemaet er sprogligt og ved hjælp af teknisk højtælslæsningsfunktion tilpasset yngre børn. Børnene har kunnet uddybe deres besvarelser i åbne tekstfelter.

Målet med rapporten er ikke at vise, om der faktisk er gennemført den børneinddragelse, som loven om Familieretshuset tilsi-ger, at der skal være, men om *børnene* oplever at blive støttet og inddraget.

Undersøgelsen tager udgangspunkt i Laura Lundys børneinddragelsesmodel, hvor inddragelse forstås ud fra, om barnet har mulighed for at komme til orde i et trygt og forståeligt rum. Og om barnet oplever at blive lyttet til, samt at dets udsagn viderebringes til de rette personer og tillægges passende vægt i sagsbehandlingen (se afsnit 1.3 for uddybning af Lundys model).

Børnenes udgangspunkt for børnesamtalen

Børn, der kommer til børnesamtale, bor i mindre grad end andre børn med ikke-samboende forældre i en deleordning (17 %). I stedet bor 68 % mest eller udelukkende hos deres mor, mens et mindretal (14 %) bor mest eller udelukkende hos deres far. Godt halvdelen af børnene ønsker at fastholde det niveau af samvær, som de har, da de er til børnesamtale. 19 % ønsker mindre samvær med den forælder, de ikke bor hos, mens 25 % ønsker mere samvær.

Når børnene kommer til børnesamtale, kommer 42 % selv med noget, de gerne vil tale om, og 69 % angiver, at de havde lyst til at komme til samtalen. De børn, der har noget på hjerte til børnesamtalen, nævner både specifikke ønsker til samvær, bopæl og forældremyndighed og et behov for at komme til orde i sagen og fortælle, hvordan de oplever deres familieliv. For mange børn er ønskerne begrundet med en præference for eller et savn efter den ene forælder. Enkelte børn begrundet deres ønsker til deres familiesituation med konfliktfyldte relationer eller alvorlige problemer i familien, fx vold. Samlet

set angiver 37 % af børnene, at de inden samtalen har været bekymrede for, hvor de skal bo, eller hvor meget de skal se deres forældre.

Når børnene kommer til børnesamtale, har 82 % talt med en voksen, der primært er en af deres forældre om formålet med børnesamtalen (70 %). 68 % af de børn, der selv har noget på hjerte, har derudover haft mulighed for at tale deres ønsker igennem med en voksen. Fra 2022 til 2023 er der sket en stigning i andelen af børn, der forberedes af deres forældre, hvilket især gælder de yngste 6-8-årige i undersøgelsen. Til gengæld er der i alle aldersgrupper sket et fald i andelen af børn, der selv har noget på hjerte til samtalen.

Børnenes ønsker og forventninger til børnesamtalen, samt hvorvidt de bekymrer sig for deres fremtidige familieliv, har betydning for deres oplevelse af Familieretshusets børneinddragelse. Børn med noget på hjerte og børn, der bekymrer sig, finder således børnesamtalen mere relevant og oplever sig i højere grad end andre børn hjulpet af børnesamtalen. På samme måde ser vi, at børn, der er forberedt på formålet med børnesamtalen, finder børnesamtalen mere relevant og har mere lyst til at tale med børnerådgiveren.

Undersøgelsen finder således indikationer på, at forberedelsen, der typisk gennemføres af forældrene, styrker børneinddragelsen ved at gøre rammer og formål forståelige for børnene, så børnene har lyst til at komme til orde. Undersøgelsen har ikke mulighed for at undersøge, hvorvidt der i forældrenes forberedelse og samtaler med børnene om deres tanker og ønsker også sker en påvirkning af barnet til fordel for den ene forælder, og om forberedelsen således også kan have en mindre positiv betydning for den ene forælder og for barnet. Børnenes egne udsagn tyder dog på, at børnene i undersøgelsen er bevidste om, at børnesamtalen er deres eget rum, hvor de kan tale om det, der er vigtigt for dem, uden at skulle tage hensyn til deres forældres ønsker eller konflikt. Dette gælder også for børn, der er blevet forberedt på formålet med børnesamtalen af deres forældre.

De fleste børn oplever et trygt og forståeligt rum, hvor de kan komme til orde

Langt de fleste børn, der kommer til børnesamtale i Familieretshuset, oplever, at børnesamtalen foregår i et trygt og forståeligt rum, hvor der bliver lyttet til børnenes synspunkter. I undersøgelsen svarer 95 % således, at børnerådgiveren er god til at forklare, hvad der skal ske til samtalen, samt at børnerådgiveren er god til at lytte til dem. Mens 81 % af børnene angiver, at de til samtalen havde lyst til at fortælle om ting, der er vigtigt for dem. Børnene fremhæver i deres udsagn, at de oplever børnesamtalen som en mulighed for frit at kunne

give deres mening til kende og tale om deres situation uden at skulle tage hensyn til forældre.

Børnenes generelt positive indtryk af børnesamtalen illustreres af følgende citater fra en 14-årig pige, der giver sit råd til andre børn, der skal til børnesamtale i Familieretshuset:

Bare slap af, og fortæl det hele, som det er. Man skal ikke være i noget, der ikke er godt for en selv. Og der er ikke noget, der er din skyld. (Pige, 14 år)

På trods af overvejende positive oplevelser viser undersøgelsen dog også, at ca. en femtedel af børnene ikke har lyst til at komme til samtale og fortælle om dem selv, samt at knap hver femte ikke synes, at indholdet af samtalen er vigtigt for dem. Nogle af børnene forklarer selv deres manglende lyst med, at de har været til flere børnesamtaler i Familieretshuset og er trætte af at gentage deres historie. Andre fortæller, at de bliver triste, når de taler om deres familiesituation.

Videregivelse af børnesamtalen er for de fleste en hjælp

Når vi spørger til børnenes forståelse af, hvordan børnesamtalen bliver brugt – det vil sige, hvad der bliver videreformidlet til forældrene – svarer 72 % af børnene, at de til børnesamtalen har talt om, hvad der skulle videregives til forældrene, mens godt tre fjerdedele oplever at have medbestemmelse over, hvad der skal videregives. 70 % angiver, at det er en hjælp for dem, at forældrene får nogle af de ting at vide, som de har talt om. Analysen tyder således på, at flertallet af børnene finder, at den måde, Familieretshuset bruger børnesamtalen på, er forståelig og i overensstemmelse med deres behov.

Selvom majoriteten af børnene således forstår, hvad og hvordan samtalens indhold videregives, og finder, at videregivelsen er en hjælp, er det dog også vigtigt at være opmærksom på de øvrige børn (25-30 %), der enten ikke forstår videregivelsen eller er i tvivl om, hvorvidt videregivelsen af børnesamtalen er en hjælp for dem.

Brugen af kontaktpersonsordningen

Kontaktpersonsordningen er et frivilligt tilbud, som børnene kan benytte sig af, hvis de har behov. Derfor er det ikke nødvendigvis et mål, at alle bruger den, eller at alle bruger den lige meget.

Halvdelen af børnene er bevidste om, at de har en kontaktperson, og langt de fleste af de børn, der har en kontaktperson, ved, hvordan de kommer i kontakt med kontaktpersonen. Kun 8 % af de børn, der ved, de har en kontaktperson, har dog selv taget kontakt til deres kontaktperson, og kun hver tredje har talt med deres kontaktperson, før de er til børnesamtale. Omkring halvdelen af de børn, der er bevidste om, at de har en kontaktperson, synes, kontaktpersonen har hjulpet dem, hvilket således er væsentligt højere end andelen af børn, der har været i kontakt med deres kontaktperson. Der er således en del børn, der synes, det har hjulpet dem at have en kontaktperson, selvom de aldrig har været i kontakt med vedkommende før børnesamtalen. Det kan handle om, at nogle af de børn, der møder deres kontaktperson for første gang til børnesamtalen, svarer, at det har hjulpet dem at have en kontaktperson, alene fordi de synes, børnesamtalen har været en hjælp. Det er også muligt, at det for nogle børn giver tryghed blot at vide, at der er en voksen, de kan tale med, såfremt de får brug for det.

Interessen for kontaktpersonsordningen blandt børn, der ikke er bevidste om, at de har fået tildelt en kontaktperson, er steget fra 2022 til 2023. Denne udvikling ses især blandt de yngste børn. Til gengæld er lidt færre børn klar over, hvordan de selv kan kontakte deres kontaktperson.

Alder spiller en væsentlig rolle for børneinddragelse

Alder spiller i de fleste analyser en vigtig rolle for børnenes oplevelse af Familieretshusets børneinddragelse. De yngste børn ser således i mindre grad end de ældre børn ud til at forstå børneinddragelsen og finder det i mindre grad relevant at deltage. Til gengæld føler de yngre børn sig i højere grad end de ældre børn støttet og hjulpet af både børnesamtalen og kontaktpersonsordningen.

Fra 2022 til 2023 ses en overvejende positiv udvikling i inddragelsen af de yngste børn i Familieretshuset. Analyserne viser således, at signifikant flere af de yngste børn er blevet forberedt af deres forældre forud for børnesamtalen, samt at flere af de yngste børn oplever, at børnerådgiveren var god til at forklare formålet med mødet. Derudover ser vi også, at flere af de yngste børn er

bevidste om, at de har en kontaktperson, og at interessen for at have en kontaktperson er steget i denne aldersgruppe. Blandt 6-8-årige børn, der er bevidste om, at de har en kontaktperson, ser vi dog også et fald i andelen, der ved, hvordan de kommer i kontakt med denne, samt et fald i andelen, der føler sig hjulpet af deres kontaktperson.

Blandt de øvrige aldersgrupper ser vi ikke den samme generelle udvikling. Dog ses en tydelig positiv udvikling i andelen af 13-17-årige, der er blevet beroliget af at være til børnesamtale.

Børnesamtalens spor i sagsbehandlingen

Undersøgelsen viser altså, at flertallet af børn, der kommer til børnesamtale i Familieretshuset, oplever en tryk og forståelig inddragelse, hvor de kan tale frit. Undersøgelsen gennemføres dog umiddelbart efter, at børnene har været til børnesamtale, og inden sagen er færdigbehandlet. Derfor er det ikke muligt at vise i denne afgrænsede undersøgelse, om børnesamtalen reelt sætter sig spor i behandlingen af sagerne – og på sigt får betydning for børnenes hverdagsliv.

Børnenes egne udsagn viser, at det naturligvis er det, mange håber på. Og for nogle af de børn, der udtrykker manglende lyst til at komme i Familieretshuset, er årsagen, at de har været der før og ikke har oplevet, at det har gjort en forskel. En høj grad af indflydelse, hvor barnets ønsker bliver afgørende for sagens behandling, kan dog også risikere at lægge et stort pres på barnet. Det er således vigtigt at balancere mellem at inddrage børnenes perspektiv og at friholde børnene fra at være ansvarlige for aftaler og afgørelser.

Undersøgelser, der foregår parallelt med VIVEs undersøgelser, prøver at belyse, hvordan børneinddragelsen sætter sig spor i sagsbehandlingen (RUC, 2021). Den reelle betydning af børneinddragelsen i sagsprocessen og i hverdagslivet er også i fokus i VIVEs igangværende evaluering af hele det familieretlige system, hvor børn og forældre, der har sagen lidt på afstand, vurderer, om den familieretlige proces har medført forbedringer i forældresamarbejdet og hverdagslivet.

VIVE